

judi se žuri

Milovan Miković, »Ispitivanje izdaje«, Osvit, Subotica 1989.

vojislav sekelj

Već sam naslov zbirke »Ispitivanje izdaje« određuje osnovnu temu Mikovićevo pjevanja, i u tesnoj korelaciji je sa sadržajem knjige. Naime, ovdje nije primenjen postupak, kod modernista tako omiljen, postupak iznenađenja ili šoka, gde se veza između naslova teme i opjevanog predmeta, mukotrпно ili nikako ne nalazi. Miković gradi pjesmu na unutrašnjem redu, redu koji je bliži diskurzivnom, odnosno metonimijskom, nego, metaforičnom utemeljenju stiha. Ali, time što nam je pjesnik ponudio temu, i što smo zahvaćeni maticom teksta, problem nije riješen, naprotiv, on se usložnjava i obrće u smislu: daje se rješenje, trebamo otkriti problem, ako ne otkriti, a ono ga bar u tragovima naslutiti.

Dalje usložnjavanje problematike jeste u pitanju, ako odnos nije proizvoljan i ne isključuje slučaj, da li je taj odnos, eo ipso, istinit, neovisno o otkrivenom smislu i značenju artifičnog djela ili čina. Sam modus ili modalitet odnosa je sukob znanja i vjere u polju doživljenog gdje pitanje istinitosti ne nosi relevantnu težinu, što ne znači da nemamo i dalje potrebu za istinom. Mi, kao relacija Ja—Ti, se u odnosu kreće u ravni ontologije, i rečeni odnos nas svodi ali ne i reducira na to što jesmo i podaruje saznanje da smo biće koje osjeća, mašta, misli, djela i stvara! Pri tom bitno jezički zadati. Umiriti odnos kategorijom istinitosti znači suziti sebe na logičku mašinu koja razlikuje, diferencira i slaže, na osnovu istinitosti i lažnosti, a ne recimo, valjanosti, na taj način reducira sebe na stvar koja između dva pola uspješno ili neuspješno funkcioniše, bez osjećanja i mašte. Mi razmišljamo i uspostavljamo neko prostorno — vremensko jedinstvo, diskurs o svijetu i u svijetu je nadasve logičan, gdje istinitost ne mora biti a često i nije pravi odnos čovjeka i svijeta.

Ove refleksije o Mikovićevom pjevanju su pokušaj uvoda i laboriranja onog reda opevanih stvari i pojava u knjizi »Ispitivanje izdaje« čije se težište nalazi u pitanju što smo misleno mi svijetu a što svijet nama? Za Mikovića, i ne samo za njega, svijet se izdaje čovjeku kroz izdaju! Filozofi bi rekli kroz privid i skončava u pojmu, a pjesnicima se svijet izdaje kroz jezik, gde je stvarnost razapeta, i to cjelokupna stvarnost, između rađanja i umiranja, u osnovi nedokučiva, u kojoj se život javlja kao jezička artikulacija stvarnosti ali ne i stvarnog. Stvarnost nam se izdaje kroz istinu da smo tu, ovdje, gdje se ono Ja već u početku jezički zalančava sa Ti, dajući kroz presek, jedinstvo različitog, bogateći življenje u konkretnom, a samu pjesmu, ako ne doživljavam kao kuću našega bića, ono je bar taku suprostavljamo. Izdaja, kod Mikovića je metafora, trop, za naš odnos u svijetu djelanja u kojem možemo biće naći ali ga ne i bez ostatka spoznati, time se izdaja izjednačava sa našim putem približavanja spoznaji Boga, bolje zasnivanje Boga u pjesmi odnosno u svijetu. Miković pjeva:

»U devedeset devetog inkarnaciji rodio se na Veliki petak«.

Broj devedeset i devet može biti simbol, sigurnosti, cjelovitosti, zrelosti, ponavljanja vječnog, ali u knjizi ima funkcionalnu notu, i u ve-

zi je sa brojem pjesama zbirke, kojih ima trideset i tri i označuju godine života Isusa. Tri je savršeni broj i predstavlja jedinstvo oca, sina i duha, pomnožen sa 33 daje 99 inkarnaciju Jude. A 33 podeljen sa 3 daje jedanaes, okultni broj, broj kršenja i pobune, u XX stoleću rađljen u XI Marxovoj Tezi o Feuerbachu, broj nesigurnosti i promena, no stalno je u vezi sa brojem 3. Prvim stihom konotiran je život Isusov (33) putem broja, i pomoću broja doveden u vezu sa Bogom (3) Judom (99) i Čovjekom (u 11 Marxovoj tezi o Feuerbachu). Drugi stih dekodira, putem riječi, smrt Isusovu, koju komemoriramo na Veliki petak. Ako u analiziranoj igri brojeva nema životne istine, niko ne može poreći da nema logike, i citirani stihovi, dovode nas, bolje, bacaju u živ vrtlog borbe rađanja i

umiranja, do tjelesnog preklapanja života i smrti. I ako smrt u stihu nije rečena, pjesnik pjeva o rođenju, ona je prisutna, baš kao što je slučaj u životu, implicira da u tajnu smrti ni empirijski ni refleksivno ne možemo pentrirati, ali je tim bolje možemo osmisliti, živeti svakog trenutka njene fragmente pri čemu otupljujemo njenu oštricu. Cijela zbirka je i grade-

na na tenziji rađanja, datog bodlerovskim proklevstvom:

»u samrtnom ropcu zapenjenih usta majka ga prokle«.

i smrti, ali smrti one riječi u kojoj i iz koje, nam Nasmejani Juda pobedonosno maše. Znači do smrti kao opuštanja i utemeljenja slobode koja ne obavezuje, ne izdaje, ali ni ne obećava. Izdaja na tom fonu ne samo da je bila moguća, nego ona se i dogodila kao način da se dode do kraja i ukazuje se u Mikovićevoj vizuri, na liniji uplitanja čovjekovog posvemašnjeg urastanja u tehniku. Miković stapanjem mitomanskog i tehnološkog senči naše prebivanje u svakodnevnici, koja je sondirana megapolisom i nekropolisom. Raspoznajemo toponime grada kojega je Juda posetio aprila i maja 1985, zvuči dokumentarno, a iz ugla gore rečenog upitajmo: da li i istinito, složićemo se da ne, ali ako nije istinito, to još ne znači da nije smisleno, živototvorno, važeće i valjano. Da li je takvo protuslovlje realno moguće, decidirajmo: ono je jedino realno moguće, ne proturječnost, koja je uvijek i samo proizvod mozga i logike, nego realnost sama koja je ipak većim djelom proizvod mašte i osjećanja, nego što to u danom stepenu ljudskog razvoja mislimo. Jer, između nas i svijeta postoji i jeste zid izdaje i polje jezika, ako ga ne predemo, onda smo prevareni, ako ga predemo onda smo prevaru izdali, izdati prevaru, znači doživjeti sebe u jednom novom rasporedu riječi, sa jednim bitno drugo-jačijim nabojem, kao što je Juda doživio sebe u pjesmi *Juda ima vaginu*. Težište u pjesmi nije na spolnosti, nego u arhetipnom odnosu svakog djeteta — čovjeka prema svijetu — sebe. Kada upravo na sebi otkrivamo razliku koja nas omogućuje da smo to što jesmo i to minus postupkom, i na temelju te razlike čeznemo za jedinstvom Ja—Ti odnosa. Jer kroz tu razliku ja sam uvijek i u svakom trenutku nešto drugo, Ja se zapravo kontinuirano izdajem za ono što nisam, no te izdaje nisam svjestan jer bi se Ja kao sistem raspalo. Putem izdaje i na putu izdaje doživljavam svoju razliku, otkrivam bit sadržanu u Ja—Ti odnosu, za koju može da važi, parafraziraću Bubera, a ovom prilikom sa valjanim razlogom; izdaja i vjernost su vereni jedno za drugo jedino kada ostvarujemo izdaju susrećemo vjernost.

Miković u svojoj poeziji ide od jednog već ostvarenog, zadatak i dobro osmišljenog svijeta, ka konkretnom čovjeku, čovjeku koji sve manje ispituje sebe i samim tim sve manje sebe autentično doživljava kao bogatstvo bića svijeta. Sve manje sebe izdaje i upoznaje, znači, Miković projicira čovjeka oboljelog od civilizacije koji se jedino tehnički potvrđuje u funkcionisanju svega što funkcioniše, time se on ne ostvaruje u odnosu, to je čovjek koji se ne plaši da izda, nego strahuje da bude izdat, ali od koga izdat, ne od čovjeka, ne od Boga, već izdat od Mašine, na putu, u zraku, u vodi i kretvetu. Samo mašina da ne izda, je sveopći moto modernih Juda i on pjeva:

»ne vidi i ne čuje ševe u njegovim ušima zuje kompjuteri Judi se žuri, žuri i samo žuri«.

Ponudio nam je Miković valjanu knjigu pjesama, ponudio za razgovor sa nama samima, etablirao je modernog čovjeka, jasno u pjesmi, koji je posle industrijskih, naučnih, tehničkih, društvenih i svih inih revolucija u suštini uspješno izdao čovjeka, izdao do kraja i bez ostatka. Ovo ispitivanje izdaje je pjesnički pokušaj povratka čovjeku, čovjeku koji će doživjeti sebe, a taj put povratka kao doživljaj čovjeka sa čovjekom, moguć je ili sa bogom ili sa pjesmom, trećeg nema.

časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5, telefon (021) 28-765

uređuju: ljubisa despotović, silvija dražić, zoran derić, petru krdu, alpar lošonc, miroljub radojković i saša radonjić ☆ glavni i odgovorni urednik franja petrinović ☆ tehnički i likovni urednik cvetan dimovski ☆ sekretar redakcije ljljana jokić ☆ lektor sanja štefan ☆ članovi izdavačkog saveta: bosiljka bojanić (predsednik), tanja đurić, biljana cvetković, rada čupić, dušan radak, dušan mihalović, dušan patić, danica grubač, simon grabovac (delegati šire društvene zajednice) radmila gikić, radmila cvijanović lotina, vladimir kopicil, franja petrinović i čedomir keco (delegati izdavača) ☆ izdaje nišro »dnevnik«, novi sad, bulevar 23. oktobra 31 ☆ direktor nišro »dnevnik« dušan tomić ☆ osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine ☆ časopis finansira s iz kulture vojvodine ☆ rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 220, žiro račun 65700—603—6324 nišro »dnevnik« oour »redakcija dnevnika«, sa naznakom za »polja« (godišnja pretplata 50000 dinara, za inostranstvo dvostruko) ☆ na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413—152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga ☆ tiraž 2.000 primeraka